

Deša Diana:

Sv. MARIJA DE TAURELLO

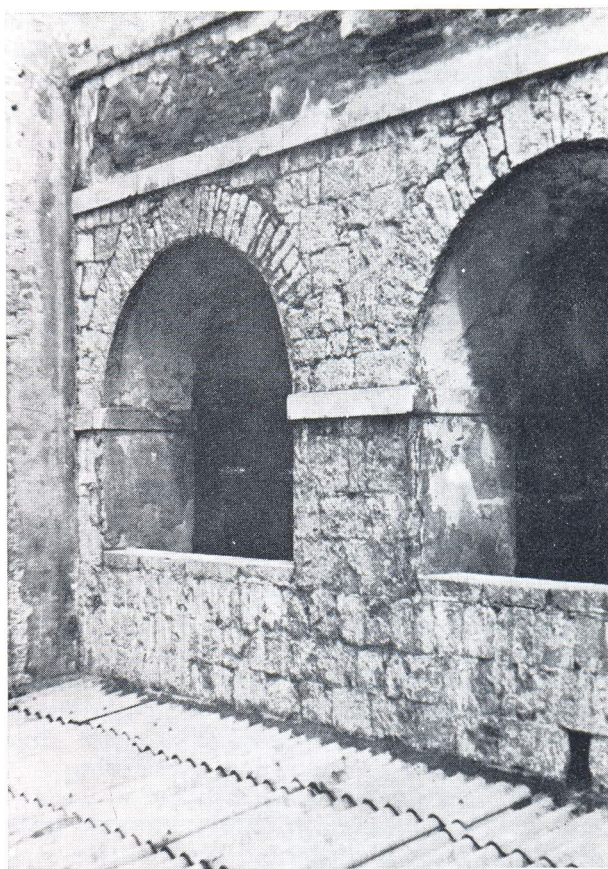
Zanosom, ljubavlju i radom prijatelja kulturne baštine mnogi su spomenici i spomeničke cjeline otrgnuti zaboravu šire javnosti. Ukazujući stalno na njihovo značenje, ti entuzijasti vraćaju usput dug stoljećima koja su stvarala i sačuvala golemo kulturno-povijesno blago našim danima. Pa ipak, i to je šire angažiranje, u odnosu na potrebe, više puta nedostatno. U realizacijama koje iziskuju materijalna sredstva često smo nemoćni. Pa, kad ne možemo tu učiniti više, možemo se makar uz dobro poznate ponekad osvrnuti i na one spomenike što nisu dovoljno popularni a predstavljali su nekada integralni dio u životu grada.

S tim ciljem, sa željom da se ovim kratkim napisom dade doprinos boljem upoznavanju splitskih spomenika, osvrćem se na crkvu i samostan sv. Marije de Taurello koji je pripadao ženskom benediktinskom redu i nalazio se zapadno od perimetralnih zidova Dioklecijanove palače a unutar srednjovjekovnog obrambenog pojasa, na području današnjeg Obrova. Nalazio se naime unutar sklopa zgrada što ga danas omeđuju ulice Obrov sa zapada, ulica Ilegalaca s istoka, Trogirskih žrtava sa sjevera i Šibenskih žrtava s juga.

Crkva je sa samostanom bila podignuta u XI st. i o prvim vremenima njena postojanja ne znamo mnogo. U XIII st. spominje se u ostavštinama građana, u XIV st. pri polaganju zakletvi opatica. U XV st. se o samostanu brine splitska komuna, a u XVI st. spominje se kako je kuga pomorila sve opatice pa se samostan morao obnavljati onima iz matičnog samostana sv. Arnira. Češće se spominje od XVI st. dalje u vizitacijama splitskih biskupa.

Sv. Mariju de Taurello spominje Mark Antun de Dominis 1604. nabrajajući tri crkvena oltara. Spominje je i nadbiskup Stjepan Cosmi u svojoj vizitaciji 1682/1683. navodeći materijalne potrebe crkve i samostana. Dalje o njoj znamo iz vizitacija nadbiskupa Antuna Kačića iz godina 1732. i 1734. koji nabraja četiri crkvena oltara. Međutim, sigurno je da su crkva i samostan sve do XVII st. imali solidnu materijalnu bazu, a onda postepeno počinje osiromašenje. Opatice su se naime

*Dio sačuvanog trijema
samostana sv. Marije*

uzdržavale od zemalja u splitskom polju od kojih su mahom došle darovnicama građana, oporukama i sl. Osiromašenje je bilo uvjetovano općim društveno-političkim prilikama vremena u kojemu Turci upadaju u primorske krajeve i dolaze do samih vrata Splita. Uza sve to samostan se održao sve do Napoleonovih dana, kada je 1807. bio ukinut a njegove zemlje prešle u državno vlasništvo. Opatice su prešle u Zadar u samostan sv. Marije, ponijevši sa sobom sav crkveni inventar i arhiv. Austrija je kasnije vratila crkvi dio posjeda sv. Marije de Taurello, ali se ona više nikada nije obnovila.

Godine 1935. dio samostanskog kompleksa postaje vlasništvo pravoslavne crkve. Novi vlasnik ruši veći dio samostanskog kompleksa i romaničku crkvicu, da bi, po projektu arh. Ciacilianija, započeo gradnju nove neoromaničke crkve. Po tom projektu trebao je biti uklonjen cijeli sklop zgrada kako bi crkva ostala na slobodnom prostoru. Rat je, pukim slučajem, osujetio taj plan i tako sačuvao stari raster ulica i zgrade,

makar ponešto i mijenjane, generacijama koje dolaze. Taj sklop nakon oslobođenja Rješenjem o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevnog zemljišta postao najvećim dijelom društveno vlasništvo, dok je centralni dio ostao i dalje u vlasništvu pravoslavne crkve. Otvaranjem brijačnice u ul. Ilegalaca uništen je kameni portal koji je predstavljao glavni ulaz u samostanski prostor. Kako je sadržavao elemente renesanse i nosio uklesanu godinu 1583, može se pretpostaviti da se nalazio na mjestu starijeg otvora koji je mogao potjecati iz godina izgradnje samostana i sadržavati elemente romaničkog stila. Inače, o izgledu crkve i ne znamo mnogo. Zna se da je imala četiri oltara opremljena srebrnim i drvenim inventarom. U XVIII st. dobila je kapelu posvećenu Bogorodici. Unutrašnje dvorište samostana imalo je trijem s arkadama koje su se dobrim dijelom sačuvale do danas. Danas streha koja natkriva to unutarnje dvorište te pregradni zidovi koji stvaraju niz manjih skladišnih prostora pod arkadama narušavaju ovaj lijepi prostor.

Rješenje za asanaciju, valorizaciju i prezentaciju ovog kompleksa postoji. Problemu treba samo prići planski, stručno i odgovorno, vodeći računa o interesu spomenika i zajednice čiji smo dio i mi sami. Dostojni baštinici su oni koji usklađuju ove interese.

